

KIÁLTO SZÓ

TARTALOM

László Dezső: A lelkiek mérlege. — IGY SZÓL AZ ÚR. Az új ember és erőforrása. — Br. Kemény János: „Egyházi“ és „világi“ szempontok egységesítése. — Biró Sándor: Iskoláink az egyház testében. — Kese Attila: Két szempont. — VÁROSI GYŰLEKEZÉTEINK ÉLETE. dr. L. F.: Erdély fővárosának 1934. évi népesedési adatai. — H. J.: Bizonytalan zengés. — Ady László: A bacai templomromboláshoz. — KÉZ A KÉZBEN. — IRODALOM ÉS MŰVÉSZET. — HIREINK.

ALKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR

1935

MEGJELENT!

MEGJELENT!

LÁSZLÓ DEZSŐ:

A SIETŐ EMBER

Tanulmányok a magyar multból.

ÁRA 50 LEI.

SAJTÓ ALATT!

SAJTÓ ALATT!

Magyarok a Kárpátokon túl

Irták: Dr. Dávid György és Nagy Zoltán.

SAJTÓ ALATT!

SAJTÓ ALATT!

Művészi kivitelü

Konfirmációi emléklapok

Két változatban és pedig: „Zörgető Jézus“ és az
„Utolsó vacsora“ címü képekkel.

ÁRA DARABONKÉNT 4 LEI.

A portót külön számítják fel. Megrendelhető az Ifjú Erdély kiadóhivatalában, Cluj, Református Theologia.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

IX. ÉVFOLYAM

1935. MÁRCIUS 1.

3. SZÁM

A LELKIEK MÉRLEGE.

Nagyon könnyű a feladatunk, ha az egyház külső megnyilvánulásait akarjuk mérlegre tenni. A statisztika megmondja, mennyi az egyház tagjainak száma, mekkora az egyház jövedelme, melyik munkája mit aratott külsőleg. Sokkal nehezebb a helyzet, ha az egyház lelki tőkéjét akarjuk számba venni. Az egyház lelki tőkéje a hitekben élő hit és a belőle táplálkozó szeretet. Ez a hit az Ige hallásából, a szakramentumokkal való élésből és az imádságból táplálkozik. Itt ismét megtéveszthet a mérleg, ha csak statisztikailag állapítom meg, hogy hányan voltak templomban, hányan vettek úrvacsorát? A lélek valósága ezek mögött a külső adatok mögött van. Birtalata valójában egyedül Isten itéletének a körébe tartozik, de viszont ő kötelez bennünket arra, hogy egyházunkban szembenézzünk a lelkiek állapotával, mert a lélek gondozását mireánk bizta.

Mikor az egyház lelki mérlegét akarom megállapítani, nem nézek a külső statisztikai adatokra, inkább arra figyelek, hogy milyen nyilvánulásai vannak egyházunk lelki állapotának. Mik egyházunk legjellemzőbb lelki ajándékai és teherképei?

A világháboru utáni általános letárgidat új lelki munkák oldották fel egyházunk életében. Különösen a lelkési társadalmon látszott meg az új élet követelése. Azt mondhatjuk, hogy a lelkipásztori karnak egyetlen tagja sincs, aki ne értékelte volna át egész belső világát a világháboru utáni egy és fél évtized alatt. Hasonlóképpen a lelkipásztorok feleségein lehetett a lelki újjáébredésnek örvendetes nyomait látni. A legtöbb lelkipásztor hűséges segítőt talált a maga feleségében. Az ébredésnek ebben a vonalában érték a fiú és lányifjúságnak statisztikailag meglehetősen szűk rétegét ébresztő hatások a vasárnapi iskolák és bibliakörök munkáján keresztül. A felnőttek közül különösen az asszonytársadalomban lehetett a megújulás sok jelét látni. Hat-hét évvel ezelőtt a lelki kérdések mindenütt a legnagyobb visszhangra találtak. Néha azt is mondták, hogy valóságos divat lett a lelkiekkel való foglalkozás. A ránk

szakadt nemzeti katasztrófának megvolt az Istenre figyelmeztető hatása.

A harmincas évekkel azonban új kép tárul elénk. A felettünk is kiteljesedő világválság a figyelmet a külső kérdésekre irányítja. A testi lét fenntartásának kérdései nyomolnak előtérbe. A rendszeri kérdések megoldása kinez mindenkét. Az egyház feladja eddigi támadó frontját és önmaga védelmére gondol. Az egyház tisztviselőinek kenyérkérdése éveken keresztül hat bénítólag. A gazdasági alapok megrokkandása ott, ahol a lelki élet csupán emberi lelki megnyilatkozás volt, a lelki élet jelenségeit is visszaszorította. A gazdasági tényezők óriási jelentőségének meglátatása nagyon megrostálta az egyházi élet lelki megnyilvánulásait abból a szempontból, hogy mi volt közülök emberi feléptmény és mi Isten gazdasági tényezők feletti lelki hatásának következménye. Az Istentől meghatározott lélek annál erősebb lelki hatásokat mutat, minél kedvezőtlenebbek rá nézve a külső körülmények. Ez az Isten szerint való lelki törvény éppen ellentétben áll azokkal a lelki megnyilvánulásokkal, amelyeket kultura név alatt szoktunk elkönyvelni. A kulturának, mint lelki magatartásnak igenis vannak gazdasági alapjai, az evangéliumi lelki kultura viszont nem a gazdasági helyzetből, hanem éppen annak ellenére alakul ki. Ezzel természetesen nem mondom azt, hogy a kultura értéktelen és felesleges valami, csupán azt a tényt szögezem le, hogy az evangéliumi lelki életnek az alapja más törvényszerűség, mint a kulturális életé. Hogy ma egyházunkban a lelki kérdések iránti érdeklődés kevesebb, mint évekkel ezelőtt volt, hogy egyházunk figyelmét a világválság elterelte a lelki kérdések felől, ez azt az itéletet mutatja, hogy lelki munkáink nagyon sok esetben nem a felettünk való Evangéliumban, hanem az alattunk levő fizikai érdekekben és tényezőkben voltak megalapozva. Lelki munkáinkat idői szempontok érvényesítése miatt végeztük és nem Isten örökkévaló parancsolata alapján. Ez igazolódást nyer abban, hogy az evangéliumban nemzetfenntartó erőt, társadalmi összekötő kapcsolatot,

szereleket kitermelő erőforrást láttunk. Láttuk emberi céljainkat s hogy ezeket megvalósíthatjuk, hozzányultunk az Evangéliumhoz és azt alkalmaztuk a saját viszonyainkra és kérdéseinkre. Pedig megfordítva kellett volna cselekednünk, magunkat kellett volna az evangéliumhoz alkalmaznunk.

Ilyen alapon mondhatjuk, hogy u. n. lelki munkáink közül némelyik megállott, csőbabejűlt, ellanyhult.

Mostanában úgy látszik, hogy a gazdasági válság megállott, vagy mi törődöttünk bele, szoktunk hozzá az egyszerűbb körülményekhez. Elég az hozzá, hogy a gazdasági kérdések felől a tekintet elfordult. Az elfordulás iránya ismét nem befelé, hanem kifelé irányul. Az európai új egyensúlyi helyzet a nemzeti sovínizmusnak kedvez s mi ezzel nem annyira magunkon belül, mint inkább magunkon kívül találkozunk. Az egyháztörténelem azt igazolja, hogy ilyen külső helyzet sokszor váltott a mélyebb evangéliumi lelki élet ébresztő tövisévé. Nálunk nem annyira reakciót, mint inkább félelmet váltott ki ez az új lelki helyzet. Könnyen feladjuk a küzdelmet, mihelyt egy kis akadállyal találkozunk. Különösen itt érezzük rettenetesen azt a lelki szegénységet, ami a nálunk levő szeretet hiányában jelentkezik. A gazdasági válság külső kereteket, kapcsolatokat megbénító hatása miatt egyházunk nem rendez egyetemesebb jellegű találkozási alkalmakat, hogy az atomizálódott munkások és gyülekezetek egymás hite által épüljenek. A Krisztusban való közösség tudata le tudná venni rólunk a félelem tespedtségét. Lelki munkáink másik nagy akadálya abban van, hogy a gazdasági válság által külső tényekre irányított szemünket nem is akarjuk befelé fordítani. A lelki alapozás helyett ismét a gazdasági alapozás kérdése nyomul előtérbe. Az egyházi bálók ismét felülrik a fejüket. És olyan vígan rendeződnek, mintha ezelőtt öt-hat évvel egyházunk közvéleménye nem ítélte volna el őket a legkeményebben. A gazdasági válság súlyosabb esztendei a közvetlen haszon és hasznosítás szempontjait velettek egyházunk elé. Ezek a szempontok még mindig előttünk vannak és húzódozunk a lelki munkák végzésétől, mert azok kevés azonnali eredményt mutatnak, szívesebben megyünk át kulturális és intézményes tere, mert itt könnyebben és megfoghatóbban tudunk eredményeket felmutatni.

Az a tény, hogy lelki munkáink és lelki érdeklődésünk apály-dagálya ennyire a külső körülményektől függ, mutatja egyházunk lelki életének legnagyobb gyengeségét, mi a lelki életünket sok esetben nem az örökkévaló Istenbe, hanem az idővel változó emberi tényezőkre építettük. Óriási mértékben vagyunk a függvényei nem Isten akaratának, hanem a világnak. Ha ez nem így lenne, akkor nem lehetett volna kimutatni az összefüggést lelki életünk és a külső tényezők között. Isten az utóbbi másfél évtized alatt világos

jelét adta annak, hogy a mi utunk az egyház lelki ébredése felé visz. Ma világosan lehet látni, hogy mi ettől az uttól sok tekintetben ellérőben vagyunk. Ismét jobban kezdünk a láthatókban bizni, mint a láthatatlan Istenben. Nagyon kell vigyáznunk, amikor mindent elveszítettünk, a világháború végén, Isten megmutatta, hogy megmaradt Ő. Most ismét ott állunk, hogy sokmindent elveszíthetünk, ami megfogható, egyházunk külső testrészeiből nem egyre van a halálos ítélet e világ szerint kimondva. Vajjon marad-e valamin, ha lelkünk is elereszti az Isten tartó kezét? Ma befelé és felfelé kell ismét tömörölnünk. Másfelől meg kell keresnünk azokat a legszabadabb formákat, ha kell egészen újakat, melyek között lélektől lélektig tudunk eljutni.

Amikor újabb és újabb munkalehetőségeink bénulnak meg, Isten felkínálja a lelki találkozások szabad alkalmait. Maholnap csak ilyen találkozások lesznek lehetségesek egyházunk testrészei között, de ezek a találkozások lesznek azok az erőforrások, melyekből tiszta erőt tudunk meríteni.

Vajjon megértjük-e, miképpen akar bennünket Isten nevelni?
LÁSZLÓ DEZSŐ.

„IGY SZÓLAZ ÚR“

Az új ember és erőforrása.

II. Kor. 12:7—10.

A Krisztusba plántált új ember és a saját erejében bizó régi ember között ki nem egyenlíthető különbség akkor ülközök ki előtünk megdöbbenő módon, amikor amaz erőforrások közötti különbségekre tekintünk, amelyekből táplálkozók az új ember és a régi ember. Más az új ember erőforrása és merőben más a régi ember erőforrása, tehát alapjában más, minőségében más az új ember és a régi ember. Az új és régi ember közötti megkülönböztetés az első Ádám bűnbeesésétől és a második Ádám: a Krisztus büntörő áldozatától fogva fennáll s Krisztus uralmának beteljesedéséig örökké érvényes megkülönböztetés lesz. Az egész keresztyén élet egy szakadatlan harc a régi ember és az új ember között. Az a mi soha el nem vehető és el nem veszíthető vizsgálatalásunk, hogy a könyörölő Isten a Krisztusban felvett az Ő kegyelmébe s ebben a kegyelemben az Ő atyai tekintete előtt mint új emberek állunk, mert újaknak vesz, újaknak tekint s mint új emberekkel áll velünk szembe, de — s ez a mi le nem tagadható nyomorúságunk — mi mind addig, amíg ebben a földi életben küzdünk, szakadatlan harcban állunk saját magunkkal: mint új emberek a mi régi emberünkkel.

Jaj! nekünk, ha letagadjuk ezt a harcot s különösen jaj! nekünk, ha hamis önáltatások-

kal, hazug beképzeltességekkel, vagy kegyes illúziókkal magunkat színesen s ékesen kifestjük s magunk termelte bizonyosságokkal úgy állítjuk magunk elé, mint akikben a régi embernek nyoma sincs s mintha csupa tiszta új emberek lennének! *Az a keresztyén élet sajátos paradoxonja, hogy minél bizonyosabban áll előttünk Krisztus által, hogy Isten igazaknak, újaknak nyilvánított az Ő kegyelmében, annál fájdalmasabban ragad meg minket az az ismeret, hogy a mi régi emberünk szemben áll a mi új emberünk-*

kel s annál erősebbé és türelmetlenebbé válik a kettő közötti harc.

A felolvasott ige tisztán ábrázolja ki előttünk, hogy az új ember erőforrása éppen annak a tagadásában áll, amiben a régi ember keresi az ő erőforrását. *A régi ember a saját önérzete és önbizalma által felduzzasztott erejének tudatából táplálkozik, az új ember pedig az ő erőtlensége által akar erős lenni. Isten parancsoló igéje óva-óv a saját erőnk erőtlenségétől s biztatva-biztat erőtlenségünk erejével.* T. S.

„Egyházi“ és „világi“ szempontok egységesítése.

A vasárnapi iskoláknak, bibliaköröknek, nőszövetségeknek és a vallásoktatás új irányának hatása alatt, ma már kétségtelenül csökkent a távolság a két külön sínpáron haladó aktivitás: az egyháziak és világiak munkája között. Mégis meggondolatlanság volna azt állítani, hogy elértük ahhoz az időszakhoz, amikor az élménykeresztyénségben elmélyült, a tapasztalataiban kiegyensúlyozott és az új ortodoxiában tanait tisztázó erdélyi kálvinizmus egységesen cselekvővé válhat. Tanácskozásokon és magánbeszélgetésekben egyaránt, még hányszor halljuk az odadobott szavakat: „Papok dolga“, „Világiak dolga!“ És halljuk úgy és olyan értelemben, hogy ezekből a szavakból nem a munkaterületek megosztott volta, hanem az a már korszerűtlenné vált felfogás cseng elő, mely szerint két szempontból is mérlegelhetők az egyház dolgai: papi és világi szempontból — azaz hit és való-világ szempontjából. Mintha két egymástól független élet volna a világon s ezeknek ütközőpontja az egyház mint szervezet, hol az egyeduralomért meg kell vívniok egymás ellen a csatát, vagy legalább is el kell különíteniök egymástól a törekvéseket, oly módon, hogy különvaló szempontjaik szolgálatában egymás köreit ne zavarhassák. Kissé talán élesen állítottam be a két szempont közötti ellentétet, de tettem ezt azért, hogy ad absurdum kiélezve a kérdést, élesebben mutathassak rá arra, hogy miben látom ennek a bujkáló betegségnek egyik leghathatósabb ellenszerét.

Az ellenszer, felfogásom szerint, a belmisszió területének kiterjesztésében és a munkának theologia-tudományialátámasztásában rejlik. Oda kell hatni az egyháznak, hogy mindazok, akik mint világiak teljesítenek szolgálatot, meglassák azt, hogy az egyház mindenekfelett Isten dicsőségének hirdetését kell szolgálja, másfelől módot és alkalmat kell adni a világiaknak arra, hogy egyházuk tanításairól, tudományos állásfoglalásairól, életünk céljára és berendezésére vonatkozó felfogásáról tiszta képet nyerhessenek. Mert mindaddig, amíg ezek a kérdések meg nem világíttatnak, egyházunk belső életének folytonos mélyülése dacára sem reménykedhe-

tünk abban, hogy valóban egységesen cselekvővé válik egyházunk élete. A kellő felvilágosítások megadása és elvi álláspontja mélyreható felmutatása nélkül, a legjobb keresztyén szándékokkal jelentkező világi embertől sem várhatjuk azt, hogy az értékes tradíciókkal együtt örökölt tévedéseit és alaptalan aggályait levetkezve a „papi“, azaz egyházi felfogásban ismerje fel a kálvinizmus igazi célját és a százarcu emberi törekvéseknek magasabb egységbe, Isten mérteke alá helyezett foglatát.

Ennek a célnak elérésére mulhatatlanul szükség van egy olyan kézikönyvre, melyből mindazok a világiak, akiknek nem volt alkalmuk és módjuk arra, hogy részletesebben megismerjék a református egyház elvi alapjait, összefoglaló képet nyerhessenek mindazokról a kérdésekről, melyek az utóbbi tizenöt esztendő vita- és tananyagát képezték a református theológiákon. A keresztyén tudományos kutatások és a gyakorlati theologia mai eredményeinek foglatára gondolok, különös tekintettel az erdélyi egyházkerület életére és feladataira, egy olyan könyvre, mely az öntudatos keresztyén ember világnézeti és a gyakorlati állásfoglalásainak alapja lehet: az igehirdetésnek theologiai képzéssel való kiegészítésére gondolok a világiak síkjában, a belmisszióknak elmélyítésére és kiterjesztésére a világiak tudományos nevelése által, elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt. Úgy hiszem, hogy ez az út volna a legalkalmasabb arra, hogy valóban egységessé és egyenletesen cselekvővé váljék egyházunk élete. Egyházunknak állandóan nagy erőtümegeket kell lekötnie arra, hogy az egyházi és világi szempontokat egyensúlyba tarthassa. Ezeknek az erőknak felszabadítására, nem látok más módot, mint a fentebb vázolt tudományos nevelést, mely által elérhetnők azt, hogy a szempontok különböző volta megszűnne s mindnyájan az annyira óhajtott egységes cselekvésre összpontosíthatnók erőinket.

Az említett könyv megszületését úgy képzelem el, hogy annak megszerkesztésére és megírására az egyházkerület felkérné és megbízná a theologia tanári karát, kik azt egy-két világi

embernek a bevonásával állíthatnák össze, állandóan szem előtt tartva, hogy ez összefoglaló könyv túlnyomórészt olyanok részére készül, akik nem részesültek *theologiai képzésben*, akiknek tehát gyakran olyasmit is meg kell magyarázni, ami például egy másodéves *theologus* szemében már evidens lehet. Egységesnek, világosnak, összefoglalónak kell lennie és az *egyetemes papság elvét kihangsúlyozónak*.

A könyv megszerkesztése és kiadása azonban nem elég. Meg kell találni a módját annak,

hogy mindazokhoz, akiknek valamilyen formában szavuk van egyházunk életének irányításában, feltétlenül eljusson és lehetőleg ingyen. Az egyházkerület, egyházmegyék és egyházközösségek a maguk szervei által bizonyára megfogják találni a módját annak, hogy mintegy kötelező olvasmány, valóban megforduljon minden világi vezető kezén. Mert csak így, ha *mindenkihez* eljut ez a könyv, remélhetjük, hogy valóban szolgálni fogja a célt: egyháziak és világiak szempontjainak egységesítését. *Br. Kemény János.*

Iskoláink az egyház testében.

Az elmúlt év a maga kulturpolitikai változásaival forduló pontot jelent az egész kisebbségi felekezeti oktatásban. Az elemi és középiskolai törvény megváltoztatásával az állam kulturpolitikája eljutott fejlődésének ama pontjára, honnan már egyenesen és határozottan látszik a cél, melyet a felekezeti iskolákkal szemben meg akar valósítani. Ha ezzel a céllal szemben bátran és őszintén szembe akarunk nézni, akkor meg kell állapítani, hogy iskoláink számára égető aktualitás lett a „lenni vagy nem lenni” rettentő kérdése. A létnek és nemlétnek ez a válsága egyformán megkezdődött az összes romániai felekezeti iskoláknál, de különösképen jelentkezik az erdélyi magyar felekezeti iskolák esetében. Mídon tehát egyházi iskoláink ilyen döntő sorsfordulóba jutottak, csak természetes, hogy felvetjük a kérdést: vajjon a mai rettentő körülmények között ref. felekezeti iskoláink megfelelhetnek-e azoknak a követelményeknek, melyeket iskoláinktól hitvallásunk és Egyházunk elvár? Mi legyen az álláspontja veszedelembé jutott iskoláinkkal szemben egy öntudatos erdélyi magyar ref. embernek?

Iskoláink helyzetrajza.

Ha a fenti kérdésre felelni akarunk, akkor először is röviden fel kell vázoljuk iskoláink jelenlegi helyzetét. Erdélyi ref. egyházunk 500.000 lélekszáma 5 óvoda, 355 elemi, 12 közép- és egy főiskola esik. Ezekben a ref. felekezeti iskolákban mintegy 730 tanerő (óvónő, tanító, tanítónő, tanár, tanárnő) működik. Ezeknek 65–70%-a 40 éven felüli korosztályból való, tehát az államnyelv hiányos ismerete miatt folytonos veszedelemben van. Elemi iskoláink az összes ref. tanköteleseknek csak mintegy 30–35%-át tudják befogadni; a többiek felekezeti iskola híján állami iskolába járnak. A középiskolák eddig az előírásoknak megfelelő tanulói létszámmal bírnak; de a tavalyi törvénymódosítások után ez a létszám majdnem mindenütt esett, kivéve a kolozsvári ref. leánygimnáziumot, hol a létszám évek óta folyton emelkedik. Az iskolák jellegére nézve 355 elemi közül csak 139-nek van nyilvánossági joga, míg a középiskolák mindenike nyilvánosjogú. Ez utóbbiak között van 6 főgimnázium, 2 tanító, illetve tanítónőképző, 3 leányalgimnázium és 1 kereskedelmi iskola.

Az állami irányítás.

Iskoláink autonómiaja lényegében régóta megszünt. Tantervet, igazgatót, vezetést, mindent az állami szempontok uralnak. Prefektusok, ezredesek, inspektorok rendelik ki növendékeinket kivonulásokra néha még vasárnap is; sőt olykor még egy-egy vizkeresztii ortodox vallási körmenetre is meghívót kapnak ref. iskoláink. Az alkotmányban biztosított tanszabadság a valóságban nem létezik, a tanulók felvételét miniszteri rendeletek szabályozzák, utóbbi időben ref. iskoláinkban is erőteljesen alkalmazva a névelézés módszerét. A felvételek megszigorítása nagyon sok elemi iskolánkra végzetes lesz a legújabb elemi iskolai törvény szerint. A középiskolák felső tagozatánál hasonló helyzet áll elő: a legújabb törvénymódosítás szerint állami tanárok vizsgáztatnak

a felső tagozatra jogosító abszolváló vizsgán is. Ez azt jelenti, hogy e tagozatok teljesen az állami tanároknak vannak kiszolgáltatva; akkor szünnék meg, mikor e tanárok akarják. E vizsgán 5 tárgy közül csak egyből lehet a gyermek anyanyelvén felelni, mely az értésigéről már egészen kitiltatott; minden tárgyból neki idegen nyelven kell vizsgázni. A sokat idézett középiskolai törvénynek a tanárok nyelvvizsgájára vonatkozó része által az iskoláinkat körülöfegő rendszer teljessé vált: az iskolák életére vonatkozó összes fontos jogok az állam kezébe mentek át, anélkül, hogy az állam egyetlen Leivel hozzájárulna ezeknek fenntartásához. Tanulók felvétele, tanterv megállapítása, vizsgákon való kérdezés, tanór elbocsátása és véglegesítése, az iskola vezetése teljesen az állami hatóságoknak van alávetve. Az egyháznak csak egy kötelessége maradt, ami egyúttal joga is: valahogyan fenntartani ezeket az iskolákat, melyektől az állam ugyan mindent követel, de amelyeknek semmit sem ad a maga részéről.

Leépítés vagy újakezdés?

Ilyen körülmények között érthető, ha sok vezető-emberünk lelkében felmerült a kérdés: vajjon egyáltalán érdemes-e védelmezni a mindenfelől megtámadott iskolákat? Vajjon nem lenne-e jobb politika, gondolták sokan, ha iskoláinkat feladva, minden felszabaduló erőt, anyagit és szellemit egyaránt egy nagyméretű, iskolán kívüli népművelés megszervezésére fordítanánk?

El kell ismerjük, hogy ez az álláspont egészen logikusan alakult ki egyesekben iskoláink jelenlegi szomorú helyzetéből kifolyólag. Viszont az is igaz, hogy a másik, ezzel szembenálló felfogás is épen olyan, sőt erősebb jogosultsággal bír, mikor azt mondja: Iskoláink jelenlegi válsága csak azt bizonyítja, hogy az alapok nem voltak elég erősek. A ref. magyar társadalommal, a minden felekezeti iskoláztatás létjogosultságát adó evangéliumi szellemmel iskoláink nem létesítettek olyan kapcsolatokat, melyek még vihar idején is megvédik az épületeket. Ebben a válságban tehát nem feladni kell az iskolákat, hanem megerősíteni; megkeresni azokat a pontokat, melyek iskoláink helyzetét biztosabbá teszik. Revizló alá venni egész kulturpolitikánkat, mindent elkövetni egy elvi alapon álló, új kezdeteket terakó és azokat továbbépítő kulturpolitika kidolgozása és megvalósítása érdekében.

Elvi alapok.

Lelkismeretesen mérlegelve a két ismertelt felfogás érvelt, lehetetlen meg nem állapítani, hogy ez utóbbi a jogosultabb. Iskoláink annyira szerves részét képezik egyházunknak, hogy feladásuk méhetetlen veszteséget jelentene. Azonkívül egyházunk hitvallása követeli egyenesen iskoláink fenntartását, mikor azokat az Isten egyenes parancsára vezeti vissza. A Hildelbergi Káté, a ref. egyház hivatalos hitvallása a 103-ik kérdésre: Mit követel Isten a negyedik parancsolatban? a következőket feleli: „Először azt, hogy az igehirdetés és az iskolák fenntartassanak és én különösen ünnepnapokon Isten gyülekezetéből szorgalmasan eljárjak, Isten Igéjé

tanuljam...“ Tehát egyházunk legtekintélyesebb és legáltalánosabban elfogadott hitvallása az iskolák működését az egyházban az Igehirdetés mellé állítja. Ugyanilyen értelemben gondolkoztak a II. Helvét Hitvallás szerkesztői is, de legfőképpen ezt vallotta és gyakorolta Kálvin János, aki genfi iskoláival rendkívül módon hozzájárult a reformáció elterjesztéséhez. Amint hogy a terjedő reformációnak mindenütt ez a két legerősebb fegyvere volt: a szószék és az iskola. Ezért alapították iskoláinkat a mi őseink is.

Látjuk tehát, hogy iskoláinkról való lemondás egyet jelentene ref. hitvallásunk elárulásával, ref. egyházi hagyományaink megtagadásával. Nem részletezzük a mai helyzet sajátos követelményeit, csupán arra utalunk, hogy államunkban az államegyház és a gör. kath. egyház rendelkezik az erőszakos és érdek-térítés lélektanátán minden eszközzel. Egyházi elveit tudja érvényesíteni az állami iskolákban, a politikában, honnan mi csak hátrányt és mellőzést várhatunk ref. nevelési szempontból. Vannak egyházi intézményei, felekezeti iskolái, melyeket az állam bőkezűen támogat. Ilyen körülmények között nekünk csak a ref. iskolák maradását, mint olyan alkalmak, melyek által művelt ref. középosztályt nevelhetünk. Ezeknek az alkalmaknak feladása tehát tiszta egyházi öngyilkosság lenne.

Az új kulturpolitika teendői.

Fentiek tekintetbe vételével kell az új ref. kulturpolitikát felépíteni. Számolva azzal mindenekelőtt, hogy egyházunknak életszükséglet egy olyan ref. művelt réteg kialakulása, mely egészen át van hatva az igazi evangéliumi ref. szellemmel. Meg kell keresni tehát azokat a lehetőségeket, melyek által a cél elérhető. Ezek a lehetőségek még hála Istennek megvannak a mai nehéz helyzetben is.

Melyek ezek? Elsősorban is a tanulók vallásos nevelése. Az állam bármennyire is letörte iskoláink autonómiáját, a vallástanítást és annak részeit alkotó evangelizációs munkákat eddig nem igen háborgatta. Ezen a téren tehát rendszeresen kidolgozott, elvi alapon álló munkát kell szervezni összes iskoláinkban. Lehetőleg minden évharmadban, de jó lenne minden hónapban egy-egy napot ifjúsági konferenciák, megbeszélések számára biztosítani. Amint a katolikusok régóta elismerték az úgynevezett lelki gyakorlatokat az állami hatóságokkal, úgy bizonyára nekünk is jögnék van évharmadonként vagy minden hónapban egy-egy hétköznapot a diákjainkkal való lelki találkozásokra fordítani. Fontos, hogy hétköznap legyen, mert az egyetlen pihenő napot, a vasárnapot nem vehetjük el diákjainktól. Ezek a napokon meg lehetne beszélni mindazokat a kérdéseket, melyek diákjainkat érdeklik. Ok jelölnék ki a problémákat s közösen vitatnák meg tanáraikkal. Így közelebb kerülne egymáshoz a diák és tanára s ezek a napok további együttműködés pompás előkészítői lennének. Az új ref. kulturpolitika egyik legsürgősebb és legfontosabb teendője ezeknek a belső evangelizációs alkalmaknak mielőbbi megszervezése és biztosítása. Ezt csak a hivatalos egyház vezetősége tudja megtenni, mert ha egyes iskolák kéri, mint pl. a tavaly László Dezső kezdeményezésére a kolozsvári ref. kollégium kérte, az Inspektorátus egyszerűen visszaütösti az egyházi szempontból teljesen indokolt kérést.

A tanerők hivatása.

Természetes, hogy tanulóifjúságunk evangelizálását, Lélekkel való összekapcsolását nem munkálhatja egyedül a vallástandár. Végre el kell jutnunk oda, hogy felekezeti iskoláink tanerői aktív kapcsolatban legyenek annak az egyháznak életével, melynek jövendő vezetőit ők vannak hivatva felnevelni. E cél érdekében bizonyos alkalmakat kell megszervezni, melyek által tanítóink és tanáraink az egyház belmissziós munkájába aktív módon bekapcsolódjanak. Legjobb alkalmak erre a célra tanítói és tanári konferenciák, melyeken mindenféle nehézséget meg lehetne vitatni és az adott helyzetben leginkább megfelelő megoldásokon gondolkodni. Tanítói és tanári egyesület szervezése szintén elsőrangú kötelesség, mely

elől nem térhetünk ki. Ha már nem lehet szó egy általános erdélyi jellegű magyar paedagogiai folyóiratról, akkor feltétlenül meg kell valósítani a ref. nevelést szolgáló folyóirat eszméjét, mert ellenkező esetben egészen kiesünk a fejlődés vonalából s iskoláink lezüllési folyamata meg nem állítható.

A tanítói és tanári konferenciák lennének hivatva arra, hogy egységes ref. magyar nevelési rendszert dolgozzanak ki és egységesen próbálják azt megvalósítani. Talán ezeken az összejöveteleken felbredne bennünk a felelősség és kötelesség, melyekkel tartozunk egyházunknak és népünknek. Ha a léleknek ez a felbredése meg nem kezdődik, akkor iskoláink sorsa meg van pecsételve: semmiféle kísérlet nem fog sikerre vezetni, hogy feltartóztassa az egyre közeledő végetet. De ha a Lélek felébredt, akkor még a mai óriási nehézségek mellett is lehet eredményes nevelői munkát végezni diákjaink között, hiszen számtalan példát hozhatunk fel annak igazolására, mit tehet még ma is egy olyan tanerő, kiben igazi evangéliumi Lélek buzog.

Es jövőre nézve nagyon válogassuk meg azokat kikre ref. iskoláink növendékeinek nevelését bízzuk. Legjobb lenne épen olyan tehetség és adottság vizsgálatához kötni a felvételt, mint amilyenrel ma kiválasztják egyes nagyobb vállalatok főtisztviselőiket. Rendkívül kívánatos továbbá, hogy a jövő felekezeti tanarai végezzék el a teológiát is. De ne csak úgy, távollevő hallgató módjára, hanem úgy, hogy legalább 2 évig legyenek állandóan a teológiai tanárok szeme előtt. Az alatt meg lehetne állapítani, ki a valóban alkalmas máma egy ref. iskola tanári hivatására.

A társadalmi hátvéd megszervezése.

Az előbbiekkal szoros összefüggésben van iskoláink társadalmi hátvédének megszervezése. Nem kell bizonyítani, hogy e hátvéd hiánya a mai nehéz időkben mekkora gyöngeséget okoz. A szűlők legnagyobb része — tisztelet a kivételeknek — iskoláink munkáját egyáltalán nem tudja méltányolni. Ha gyermekeik gyöngék a tanulásban, vagy kifogás alá esnek magaviselet szempontjából — mindjárt az iskola ellen fordulnak s gyermekeikben csak megerősítik a tanárellenes hajlandóságot. Régóta megszűnt az a bensőséges, meleg ragaszkodás, melyet egykor, a XVII. és XVIII. században, ref. középosztályunk iskoláinkat mindig támogatta és védte a külső veszélyek ellen.

Az új kulturpolitika egyik legfontosabb feladata, hogy ezt az érzelmi és érdek közösséget iskoláink és ref. egyházi társadalmunk között helyreállítsa. Közönségünket ki kell rázni mai közömbös, nemtörődöm magatartásából. Propagáló, felvilágosító munkára van szükség minden egyházi szervet keresztül. Evenként egyszer lehetne rendezni egy iskolák napját, mikor pl. az összes 585 ref. gyülekezetben az iskolákról tartanának előadásokat. Egyházi sajtó, alkalmi kiadványok, esetenként rendezendő propaganda-előadások által meg lehetne változtatni egyháztársadalmunk gondolkodását iskoláinkkal szemben. Így talán arról is lehetne szó, hogy idő és figyelem fordíttassék iskolán kívüli népművelésünk megszervezésére, különösen azokon a vidékeken, hol nincs felekezeti iskola.

Ezek azok a feladatok, melyeket egy új kulturpolitikának meg kellene valósítani az eddigi tanulságok alapján.
Bíró Sándor.

A Sfântu-Gheorghe-i és braşovi református egyházközségek presbiteriumai 1934. dec. 16-án tartották meg második együttes konferenciájukat Braşovban. Két igen fontos kérdést emeltek ki a tárgyalás anyagából. Az egyik, hogy: miként lehetne a gyülekezetek különböző egyesületeinek együttműködését eredményesebbé tenni és a másik: a presbiterek kötelességei, melyek e változott világban, az eddiginél sokkalta fokozottabb és odaadóbb munkát kívánnak.

Két szempont.

Alig egy pár éve történt. Az egyik egyházmegye fiatal belmissziói előadója az egyházközségeket járja. Ősi sárban, esőben, gyalog, biciklin futja a távolságokat, ér haza kcső estéi sötétben holtrafáradva, meghűlve. Agitál, órákat énekel hideg iskolában, de ahol megfordul, dolgozni kezd a nőszövetség, tömörül az ifjúság, indul a munka. Nekem, mert érezte, hogy atyai szeretettel szeretem, sokszor elpanaszolta „az egyházmegyétől egy leu tiszteletdíjam nincs. Nem bánnám. De mégis! A kész kiadásokat nem bírom. Valami úti-díjat, vagy az állandó levelezéshez szükséges papír árát kértem, de az egyházmegyének nincs fedezete rá.” Közeli nexus fűz az egyházmegye egyik ősz vezető emberéhez. Rózsás optimizmussal keresem fel és kérem, tegyenek valamit a jövő évi költségvetés kapcsán a belmissziói előadóért. Szükséges volna akár tiszteletdíjat, útidíjat vagy irodaátalányt beállítani. A válasz meglepő volt. Szinte dorgálólag írja: „Nálunk ez nem telik. Mi nem dobálózunk az egyházmegye pénzével. (T. i. mint ti.) Mi a szegény egyházközségek érdekeit nézzük, mert ezek fedezik a kiadásokat.”

Jön a tavasz. Fent szereplő ifjú barátommal egy vasárnapi iskolai vezetők konferenciát szervezünk. Ő résztvevőket jár toborozni. A szomszéd egyházban van egy érdeklődő, vágyódó ifjú leány. De szegény és egy árva bánival sem rendelkezik. Jön a mentő ötlet. Ebben az egyházban élénk nőszövetségi élet van s a szövetség tekintélyes összeggel rendelkezik. Az elnöknője a falú legtekintélyesebb gazdájának a felesége. Megindulnak a tárgyalások. Fedezze a Nőszövetség a Kis Anna költségét 100 Leu összegben. Ha nem tehetné, bár kölcsönképen adja ezt az összeget. Az asszony, az elnöknő sértett méltatlankodással jelenti ki: „Ha Kis Anna tanfolyamra akar menni, legyen pénze. Mit szólna hozzá a falú, ha megtudná, hogy nem ügyelek a pénzre. Rám azért bízta a pénzt, hogy vigyázzak rá, s nem hogy Kis Annának adjam. Itt nem a Kis Anna, hanem az egyház érdeke a fő!” Akkor határozottsággal beszélt, hogy tisztán állt előttünk: Ez az asszony kész volna ráborulni testével a pénzre ládára, azt vérével védeni minden a Kis Anna érdekében történő erőszak ellen — egész lelkével szeretett egyháza érdekében.

A világ azonban nem állt meg. A belmissziói előadó tovább dolgozik, habár kevesebb helyre is ér el, Kis Anna a konferencia nélkül is él, az egyházak érdekei pedig csorbíthatatlanul állanak és védelmezettek.

Amikor ezeket a sorokat írom, este tizenegy óra. Amint fejemet tenyeremre támasztva kibámulok az éjszakába, rettenetes súllyal látom ránehezedni a világra a sötétséget. Istenem, mint várom és milyen lassan, nehezen jön a hajnal!

Két egészen ellentétes felfogás áll itt egymással szemben, ugyanazon cél kitűzése, ugyanazon érdek vállalása mellett. Az egyik, mint felsőbb parancssal odaállított szuronyos baka áll őrt az egyház, vagy intézmény pénztára mellett s a vélt kötelesség elszántságával véd egy földi értéket minden olyan támadás ellen, amely oda akarja adni, szerinte tékoznolni a lélek érdekében. A másik mindennel, ami földi, anyagi, tékoznóan bánik. Tékoznóan egészségével, melyet könnyelműen tesz kockára, csak hogy minél több helyre eljusson, tékoznóan minden össze, vagy össze nem gyűjtött pénzzel, melyet minden percben kész elpredálni, kész kiereszokolni, csak hogy egy lelket megmenthessen, gazdagíthasson.

E két felfogás közt, dacára, hogy mindkettő előtt mint cél, az egyház érdeke áll, halálos ellentét van. Az egyik egy kidőlt, korhadó világnézet, amely előtt a vagyonosodás, a töke önértéket képez, a másik egy előretörő, lassan izmosodó életfelfogás, mely minden anyagi javunkat eszköznek degradálja s a maga méltó eszközi helyére, az ember szellemi életének szolgálataiba állítja.

Ha az első szempontot következetesen végigvisszük, akkor minden iskolánk, minden szeretetintézményünk lerombolandó, mert az egyház érdeke ellen van, mivel annak tökélet-émcszti fel s a hívek-féltett, vagy félre nem tett filléreire aspirál. Erről a magaslatról igazán igaza van annak, aki — mikor az árva házi perselyeket propagáltam — így kiáltott fel: „egy alkalommal több, hogy egy leut kiszedjenek a zsebünkből!”

Istenem, még most is fáj az a csalódás, lelki arcultás, mely ezelőtt egy pár évvel ért. Valahogy rávettem a Nőszövetség vezetőit, hogy a gyermekek részére egy 40 kötetes kis könyvtárt vegyenek át az állami iskolától. Megtették. Valami 400 Leuba került. De mennyi méltatlanság ért. „Hát azért gyűjtjük a pénzt, hogy olvasni valót vegyünk a Farkas Dani fiának...“ (t. i. ez volt a legszorgalmasabb olvasó.) A kurátorom is többször kifejezte a hátam mögött: „azért nem érdemes pénzt gyűjteni, hogy a pap könyveket vétessen vele.” Mikor láttam, mennyire csalódnak bennem, hogy én az egyház közpénzeit nem becsülöm eléggé, már indítványozni sem mertem, hogy kétezer Leuval állítsuk be úgy az ifjúság, mint a felnőttek számára a Minerva népkönyvtárát.

Késő este van. A falúra ráborult a sötét. Az alacsony házak fedeleire ráült a hó. A kicsi ablakokon kilátszik a rözse pislákoló világa. Bent a kenyérhajszolástól fáradt apa a ház utolsó öt tojásán a tegnap vett pakldohánya utolsó füstjeit eregeti. Az anya most varrogatja tizenhárom éves kisleányának ünnepi kötényére a tenyéryni széles pántlikát. A tűz mellett meghúzódnva, mint elvert mostoha, számba nem vett Hamupipóke a magyarok történetét olvassa egy vézna kis gyerek. Arra gondolok, hogy mégis, ha kicsi is, vézna is, de útban van az új életfelfogás, az a második szempont s elindul világhódító útjára a padka tűzvilága mellől. Vajjon megérem-e, hogy a tűzvilágból napvilága legyen.

Kese Attila.

Városi gyülekezeteink élete

Erdély fővárosának 1934. évi népesedési adatai.

A városi anyakönyvi hivatal 1934. évi anyakönyvi statisztikája szerint, az elmúlt évben született 1853 újszülött, halálozás 1531 volt, tehát a természetes szaporulat 322 lélek. Házasságot kötött 966 pár és 90 házasságot bontottak fel törvényesen. Az adatok felekezeti megoszlás szerint az alábbiak: Születések: görögkeleti 223, görög katolikus 574, református 495, rom. kath. 278, unitárius 36, lutheránus 27, zsidó 219, egyéb vallásu 11. Halálozások: görögkeletiek 202, görögkatolikusok 399, reformátusok 370, rom. katolikusok 283, unitáriusok 33, lutheránusok 50, zsidók 180, más felekezetek 14. Házasságkötések: görögkeleti 132, görögkatolikus 223, református 264, romai katolikus 154, unitárius 10, lutheránus 23, zsidó 157, más vallásu 3. Válások: görögkeleti 14, görögkatolikus 15, református 24, romai katolikus 18, unitárius 2, lutheránus 2, zsidó 15. 1934-ben 130-cal több volt a születések száma, mint 1933-ban, de azt ellensúlyozza a 110-zel több halálozás.

A házasságkötés terén a reformátusok vezetnek 264-gyel, de a születések számában már megelőznek a görögkatolikusok. Amíg a görögkatolikusok újszülöttjeinek a száma 574, addig csak 495 református újszülött jött a világra. A szaporodás arányszáma legnagyobb a görögkatolikusoknál. A romai katolikus és lutheránus elhalálozások száma meghaladta a születéseket.

A románok házasságkötéseinek számában a vegyes

házaságok 43%-kal vannak képviselve. Nagyon gyakoriak különösen a román férfi és kisebbségi s így elsősorban magyar nő között létrejött házasságok: az elmúlt évben 120 volt az ilyen házasságok száma. A román-magyar vegyes házasságok általában emelkedő tendenciát mutatnak. Az utóbbi évek adataiból kitétnék, hogy városunkban a házasságok 9 százalékát bontják fel. Ettől az arányszámtól az elmúlt évi válások száma sem mutat lényegesebb eltérést.

Az áttérésekre vonatkozólag a városi anyakönyvi hivataltól csak annyit tudunk meg, hogy a kisebbségi egyháznak összesen 183 tagja tért át a román egyházak vallására, a görög keletiek, illetve görög katolikusok közül pedig 16-on tértek át más hitre. Mivel a jelenleg érvényben levő állami anyakönyvi törvény kötelezően írja elő az állami anyakönyvi hivataloknak, hogy az áttérésekről az érdekelt egyházakat értesítsék, így a lelkész hivatalok által a városi anyakönyvi hivatal közlései alapján vezetett áttérési adatokat megbízhatónak lehet tekinteni. Városunk református híveinek az utóbbi hat év folyamán történt áttérési számadatairól az alábbi két táblázat ad szemléltető képet:

A református egyháztól áttért:

	r. kath.	g. kath.	g. keleti	luth.	unit.	izr.	adv.	bapt.	összesen
1929-ben	18	1	—	—	2	1	13	1	36
1930-ban	14	2	2	—	2	—	8	3	31
1931-ben	27	2	9	4	2	5	14	—	63
1932-ben	17	17	—	—	1	—	5	12	52
1933-ban	29	24	9	2	1	1	27	—	93
1934-ben	27	58	27	—	1	—	15	1	129
összesen	132	104	47	6	9	7	82	17	404

Református hitre tért:

	r. kath.	g. kath.	g. keleti	luth.	unit.	izr.	adv.	bapt.	összesen
1929-ben	10	—	4	—	4	1	—	—	19
1930-ban	10	1	—	2	5	4	—	—	22
1931-ben	6	2	1	1	1	1	—	—	12
1932-ben	9	10	—	1	2	1	—	—	23
1933-ban	10	4	4	1	2	5	—	2	28
1934-ben	8	5	—	1	—	3	—	—	17
összesen	53	22	9	6	14	15	—	2	121

Ebből a két táblázatból meg lehet állapítani, hogy a református egyházból való áttérések száma erősen növekedő irányzatot mutat (1929-ben 36, 1934-ben 129). Ellenben a más hitről hozzánk tértek számának emelkedéséről alig lehet beszélni (1929-ben 19, 1933-ban 28, de 1934-ben csak 17). Amíg hat év alatt összesen 404 egyháztag keresztelkedett ki, addig ezen idő alatt áttérések útján csak 121 lélekkel szaporodott egyházközségünk. Tehát végeredményben az áttérések révén 283 lélekkel apadt a lélekszám.

Az áttérések egyes felekezetei közötti megoszlásánál észrevehetjük, hogy hat év alatt 132 református tért át római katolikus vallásra, viszont, csak 53 r. kath. lett a ref. egyház tagjává. Ugyanezen idő alatt egyházunknak összesen 97 tagja lépett be a szektákba. A református egyháznak azonban legsúlyosabb veszteséget a görög katolikus és görög keleti egyházakba való áttérések számának rohamos emelkedése jelent. A görög katolikus vallásra való áttérések évi száma 1929 és 1934 között 1 : 2 : 2 : 17 : 24 : 58 növekvő arányú volt. Az elmúlt év folyamán a református hitről a többségi nép egyházaiba áttértekre vonatkozólag — amennyiből a foglalkozás fel volt tüntetve — meg lehet állapítani, hogy a férfiaknak fele iparos, de szerepel közöttük vasutas és tisztviselő is. Az áttért nőknek pedig mindjárt a nevükben meg lehet állapítani, hogy több mint felüknek a férje román. Vagyis pár évi házasság után gyermekeikkel együtt tértek át férjének vallására. Az áttért magyar nők között több esetben fiatalok is szerepelnek, akik valószínűleg közeli férjhezmenésükre való tekintettel tértek át jövőd férjeik vallására.

Ha egybevetjük az 1934. évi 495 református újszülött, 370 halálozás, 17 hozzánk áttért és 129 tőlünk kitért lelkek számát, szomorúan kell megállapítanunk, hogy az elmúlt évben városunk református híveinek a lélekszáma csak 13-mal szaporodott. Ugyanakkor a többségi nép két egyháza összesen 363 taggal növekedett.

Az összmagyarság szempontjából még megdöbbenőbb a helyzet, mert a többi magyar egyháznál az áttérések által nagyszámu veszteségeken felül az elhalálozások száma meghaladja az újszülöttekét.

dr. L. F.

Bizonytalan zengés.

Látó szem előtt szinte tébolyítóan tornyosulnak fel az emberfeletti feladatok. Mi itt Erdélyben különösen érezzük, hogy életre-halálra döntő az emberiség harca: *existenciális a legkisebb kérdésünk is*. A napilapok hirt adtak róla, hogy két postás megőrült. Mellbe ver és meggondolkoztat a megdöbbenő tény: birjuk-e és meddig a gondok szörnyű súlyát?

Az egyháznak és éppen a mi bibliás egyházunknak Istentől rendelt missziója bizonysgot tenni, erővel hirdetni, hogy *van vigasztalásunk, hogy Isten nemcsak ítélő, hanem kegyelmes is*.

Mert a látó szemben a megdöbbenésnél, reménytelenségénél és kétségbeesésénél ma is nagyobb a csodálat és hála: *kimondhatatlan megújulás arányai, soha nem képzelt belső erők kivirágzásai teszik biztatónak az elsötétülő holnapot*. Aki szívvel-lélekkel benne él erdélyi református egyházunkban, minden vergődése mel-

lett is örömmel vallja magáénak ezt a kegyelmet.

Nyilvánvaló, hogyha élni akarunk, az egyháznak egyre teljesebb mértékben kell közéletünk irányítójává, útmutatójává válnia. Minden okunk megvan ezt remélni a mi egyházunktól, ahol a missziói lélek olyan csodálatos erővel ébred mind nagyobb felelősségre.

Am a rendkívüli idők épenúgy, mint a megújulás ténye, fokozottabb határozottságot követelnek attól, aki vezetésre hivatott. „Mert ha a trombita bizonytalan zengést tesz, kicsoda készül a harcra?”

Anélkül, hogy általánosítani akarnánk, hadd említsük meg egy-két jelét egyházunk életében a bizonytalan zengésnek.

1. Az egységes istentiszteleti rend kérdése megoldásának minden halasztása káros bizonytalanságot szül. Esetet tudok rá, hogy behivataltok bontotta meg a törvényesen bevezetett

új liturgiát s a presbiterium, erre való hivatkozással, hogy „másutt jó a régi is s azzal nem volt baj“, képtelennek bizonyult a rend megőrzésére.

2. A harasztosi véres református bál megdöbbenő intőjel, hogy az egyházi bál kérdésével le kell már egyszer számolnunk. Ha az ilyen egyházi munka, lelkipásztori kötelesség, el kell rendelni, ha pedig nem, meg kell védeni éveken át tartó zaklatásoktól azokat a lelkészeket, akik nem hajlandók a közhangulat nyomásának e téren engedni.

3. Református sajtónk terén nagyobb szervezetséget igényel népünk. Áldozatot is kétségteletlenül. A gazdasági válság már nem mondható a könyvvásárlási ellanyhulás főokának. Egyházi lapjaink gazdag sokaságában népünk nagy tömege tájékozatlan és megszervezetlen. Nem közkinccs a sajtónk. A Ref. Család válsága mögött is ezt kell leginkább fájlalnunk s végleges megoldása se lehet sajtónk egységesebb s alaposabb megszervezése nélkül. Általában népünk nem tudja, hogy milyen lapokat kell megvennie (pl. napilapokat.)

4. Gazdasági szervezatlenségünk egyenesen kétségbeejtő. Nem egy ref. koldus nyitja be az ajtónkat. Sok helyen nincs munkanélküli, másutt annyi van, hogy az egyház képtelen megelőzni koldulniindulásukat. A munkáskérdés most elcsitult, de megoldva nincs. Nincs azonban az sem megoldva, hogy mi egyházunknak ezen a téren a határozott, egységes gyakorlati állásfoglalása. Azután, bár kétségtelen, hogy egyházunk létalapja az élő tőke, mégis, a dolog

természeténél fogva, majdnem minden egyházközség gyűjtőgeti a filléreket valamelyes alapra, de afelől teljes a bizonytalanság, hogy e tőkével mit csináljon.

5. A férfitársadalmunk megszervezésében beállott pangás szintén alkalmas a bizonytalanság felkeltésére a munka szüksége és célja iránt. Tetézi a bizonytalanságot, hogy még mindig sok helyen el tudják képzelni ezt a munkát bibliatanulmányozás nélkül, legalább is nem tartják az egész tömörülés alapjának olyan természetesen, mint pl. a vasárnapi iskolai vagy ifjúsági keresztény munkánál.

6. A szórványokban és a Regátban elszórtan élő testvéreinkért ébredező felelősségünknek eléggé kifejezést adtak az utóbbi időben egyházi lapjaink (sőt nem egy ízben az *Ellenzék* c. napilap is.) Egyházunk egyetemének érdeklődése tagadhatatlanul jelentkezik s ha nem hagyjuk a kérdést elaludni, egyre fokozódni fog. A bizonytalan zengés azonban ott mutatkozik, hogy az emberek nem tudják mit tegyenek a szórványokért, nincs konkrétan eléjük tárva a segítségi lehetőség és szükség. Merni kell ezen a téren is, mint annyi más missziói munkában s elkezdni a semmiből egy szórványalap összegyűjtését, nemkülönben a rendszeres, egyetemes segítő munkát.

Ezekkel a sorokkal nem kritizálni akartunk: e sorok írójában minden elégedetlenségnél sokkal nagyobb az Isten iránti hálaadás. De leíratta velünk fentieket őszintén az élet és a teljesebb szolgálat keresésének kényszere. E kettő voltaképpen egy.

H. J.

A bacai templomromboláshoz.

A *Kiáltó Szó* tartalmas februári száma csendes falusi parókhíamra amennyi örömet hozott, Debreczeni Lászlónak „A bacai templomépités tanulságai“ címen abban irt fájdalmas felkiáltása épen annyira elszomorított. E cikk elolvasása után úgy éreztem, hogy a szép, de több okból még sem kívánatos erdélyi tél nemcsak külső életemre, lelkemre is reánehazodott. Úgy éreztem be vagyok csapva, félre vagyok vezetve, hiszen pár héttel ezelőtt hivatalos lapunk örvendetes szavakkal adta tudtunkra a bacai új templomépitést s most azt kell olvasnom, hogy ehhez az építéshez, az itteni reformátusok egy hozzánk nem illő, elszomorító semmivel nem menthető műemlékrombolás árán jutottak.

Mindig úgy fáj a lelkem, ha valahonnan azt a hirt hallottam, hogy a jelen nemzedék hozzá nem értése és tudatlansága győzelmet aratott a mult kulturája felett. Kós Károllyal „Erdélyt vallom egyetlen hazámnak“ s fáj, ha meg semmisítik egyetlen kőbeépített bizonyosságát is annak, hogy őseink itt nemcsak hont alapítottak, de kulturát is teremtettek. Igazat adok a

mult század nagy, erdélyi történetírójának, Kővári Lászlónak, hogy *Erdély gazdag múzeum*, de sajnos ennek sok értékes darabja hozzá nem értő kezek őrzésében van s csak az Isten nagy kegyelme, hogy ma még azokból annyink is megvan. Nem tulajdon szemeinkkel látjuk, amit meghagyott a tatár, nem perzselte fel a török, nem tette rommá annyi belső vizsály, azt összetörjük mi az öntudatlan nemzetség? Miért erősítjük újból ellenfeleink ama rólunk táplált hamis felfogását: a reformáció egyháza a művészetnek és így a kulturának ellensége? Ha az az igaz, amit Debreczeni irt — már pedig e tusakodó lélek szavainak igazságában nincs okunk kételkedni — akkor a bacaiak „bátor“-nak hirdetett vallomása: „Nem halunk meg, élünk és hirdetjük az Isten dicsőségét“ nem bátorság, mert nem igazság. Nem igaz, mert csak az ajkuk mondja, de a szív és cselekedet nem bizonyítja. Ez egy végzetes hibát követett, öntudatlan és így halálba rohanó néphalotti éneke, de nem az élet és diadal himnusz.

A bacai műemlék-templomunk magasra épített dísz sírboltja mellett fel kell tennünk a kérdést, ki a hibás azért, hogy ez így történni lehetett, mert valakinek ezért felelnie kell az erdélyi református magyar közvélemény ítélőszéke előtt. Hangsúlyozom erdélyiek előtt! Akinek a lelkét soha nem járta még át a „titokzatos szó”, vagy akik már nem Erdély gyermekei, azok — lehet — könnyen napirendre térnek efelett a gyászos rombolás felett, de akiknek fáj egy kődarab pusztulása is, ha az az erdélyi magyar multnak volt beszédes emléke, azok ezt a dolgot egy kézlegyintéssel nem tudják elintézni.

Én először az ottani lelkészt kérdezem meg, hol volt az ő jobb belátása, pásztori bölcsesége, köteles műveltségszeretete, kulturkincseinek megbecsülése iránti érzéke? Megtett-e mindent a gyülekezet jobb belátásra való vezetése érdekében e téren? Miért nem akadályozta meg a demagógia felülkerekedését, amikor olyan dologról volt szó, amihez azok az egyszerű emberek nem érthettek? Mit tett azért, hogy a bacai kincs meg ne semmisüljön? Ha a gyülekezet csak a célt nézte s az eszköz, amivel ezt eléri, előtte mellékes volt, miért nem mutatta meg a pásztor az egyedül helyes tenni-valót?

És kérdem Debreczeni Lászlót, miért nem tett többet, miért nem tett *mindent* meg a templomrombolás megakadályozása érdekében? Hát nincsen nekünk minden jó ügyet megértő szemmel kísérő püspökünk, akinek egyik döntő tette épen az volt, hogy veszni indult műtörténeti kincseink megmentéséért őt munkába állította? Miért nem ment hozzá? Hiszem, hogy másképen történni volna. De ott van Műemlék-Bizottságunk. Vajjon mi tartozik legelsőbbrendű feladatai közé, ha nem az, hogy megtartsa és megtartassa multunk emlékeit, ami még nálunk nagyon. Tudomása erről bizonytalán volt, ami Bacában készült, hiszen Debreczeni azt írja: „az egyházi műemlékbizottsághoz tett jelentésemmel *kierőszakoltam* az ügynek hivatalos útra való terelését“. Nem értem. Nálunk *erőszakra* van szükség, ha valaki egy műemléket a pusztulástól meg akar menteni? És az eredmény azt mutatja, még erőszakkal sem teheti meg?

Megtörtént hát nemzeti kulturánk rettentő arculcsapásaként egy Árpád-kori műemlék-templom lerombolása és ebben engem nemcsak az keserített el, amit erről D. sajtó szíve a református egyház közvéleménye elé tárt, hanem az is, amit írásában nem hozott oda. Két helven is feljajdul ebben: „Erre ne várjunk őszinte választ.“ Én pedig arra kérem őt, ne hallgasson el semmit. Ezt a sebet félig-meddig való munkával nem lehet gyógykezelné. Ha az erdélyi református Anyaszentegyháznak őszinte sáfára akar lenni, akkor nem szabad szabad semmit elhallgatnia. Ha már így kellett

történnie, legalább ismerjük meg a tényeket a maguk valóságában és a jövőre nézve azokból okuljunk. Debreczeni László jöjj hát elő a tiszta igazsággal, szemed előtt Az lebegjen, Aki azért van nálunk és bennünk, hogy bátorságossá tegye szívünket s minket már e földön minden igazságra elvezéreljen. *Ady László.*

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

MEGHIVÓ.

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának tagjait szeretettel meghívjuk a theologiai tudományos konferenciával egyidőben, Târgu Mureşen, f. évi március 14-én tartandó **kögyűlésre.**

Targyai: 1. Évi jelentések. 2. Körzetek jelentései. 3. Önszegélyző egyesület szervezése. 4. Közkönyvtáraink szervezése. 5. Külföldi tanulmányozás. 6. Indítványok.

Cluj, 1935 február 21.

I. K. E. Sz. O. Elnöksége.

A Szénior Osztály feladata.

A Sz. O. nagyon egységes és nagyon mély alapon álló tábor. Felfogásában merőben távol áll egyházunk nagyobb tömegű intelligenciájától. Tekintettel arra, hogy ilyen nagy a különbség a két tábor között, a Sz. O.-nak minden terjeszkedni akarása azzal a veszéllyel jár, hogy a nagy tömeg között feloldódik és kénytelen saját lényegét feladni. Az IKE munka egy kis mag az egyház életében, meg kell várni míg a belső növekedés kapcsán megerősödik és nagyobb tömegek áthatására is alkalmas lesz.

A nagyobb szabású szénior megmozdulásokat meg kell előznie a körzetek megerősödésének. Új tagokat is csak a körzeten keresztül lehetne megnyerni.

A szénior szervezkedésnek, mivel az egyház intelligenciáját akarja kicserélni, teljesen az egyházon belül kell megtörténnie. *Dr. Bodor Géza, orvos.*

Körzeti találkozások.

A marosmenti széniorok Ady Lászlónál tartották meg baráti találkozásukat. A megbeszélés fontosabb gondolatai: a tagdíjak egyetemesen vonassanak le egyházmegegyenként az államszegélyből, a Sz. O. mindent tegyen meg a ref. sajtó érdekében, a nagy konferencián okvetlenül szerepeljenek neveléstani kérdések, a munka igyekezzék minél több tanítót nyerni meg a mozgalomnak.

Költönte Tibornak: László Jánossal, Antal Bélával, Fejes Dezsővel, Szabó Dénessel, Sándor Istvánnal, Csiky Józseffel és Kovács Kálmánnal kellene a kapcsolatot felvenned.

Sztlágyi Károlynak: Legjobb lenne, ha te írnál az egyházmegegye mindenik lelkészének, aki az IKE-nek a theologian tagja volt.

Egyházkerületünk egyetemes I. K. E. választmánya második gyűlését a Bethlen-kollégiumban tartandó tavaszi konferenciával kapcsolatban tartja meg. Előre felhívjuk a széniorok figyelmét arra, hogy mindenik csoport képviselőtől gondoskodjanak.

A Sz. O. görgényi összejövele.

A görgényi egyházmegyébe tartozó széniorok számbavétele 1935 január 31-én történt meg Reghinul-Sásescben Tagságát megújította, illetve bejelentette: Benedekfi Dániel, Csatlós Mihály, Gödri Endre, Kiss Sándor, Nemes Árpád, Olajos László, Szabó József, Toró Gyula, Zoltáni Pál, Zolyómi Jenő, Vajda Domokos, Vajda István.

Felszólítás az összes IKE csoportokhoz!

Kedves Testvéreim! Kerületi választmányunk elhatározta, hogy az IKE Központ anyagi megerősítése érdekében „Sáfársági Hétet” állít be az egész erdélyi IKE mozgalomba. Ennek a „Sáfársági Hét”-nek a Kerületi Pénztár részére beküldött perselypénzei pótolnának minden egyéb „központi járulék”-ot.

Eddig is volt egy imahetünk, a novemberi: ez azonban nem az erdélyi IKE munkát, hanem az IKE Világszövetségének munkáját támogatja s perselypénzének összege felerészben a Leányszövetségnek, másik fele a genfi Központnak küldetik be.

A „Sáfársági Hét” alábbi programja úgy van összeállítva, hogy az egész belmissziói munkát felkarolja, különös tekintettel az IKE re. Az előadások teljes anyaga megtalálható két most megjelent könyvben: „Az IKE munka alapjai”-ban (ára 8 lei) és „A mi Egyházunk”-ban (ára 18 lei).

Kérve a „Sáfársági Hét” beállítását és általa IKE-munkánk lelki és anyagi megsegítését.

Szeretettel köszönt mindnyájukat az IKE kerületi választmányának nevében:

Cluj, 1935 február 2.

Sipos Géza, s. lelkész
kerületi pénztáros.

(Címem: Cluj, Str. Kogălniceanu 21. Parochia Reformată.)

A „Sáfársági Hét” programja:

1. *Vasárnap, március 3.* — Délelőtti igehirdetés textusának ajánlva: Luk. 2:52. (Az ifjúság Istenben való növekedésének jelentősége a világ számára.) Estére: Bibliaolvasás. I. Sám. 3:1—10; Máté 9:35—38. (Amit csak ifjaknak mondhat Isten. — Mindenkire szükség van. Most, most, még ifjú korodban.. — Munkára fel...) Előadás: Ifjúsági keresztyén munkák külföldön. Ima: Az ifjúság közötti munka terjedéséért. Az IKE és Ker. Világszövetség munkájáért. A világ békéjének az ifjúságon át való munkálásáért.

2. *Hétfő, március 4* — Bibliaolvasás: Márk 10:13—16; Márk 9:33—37, 41—42. (Jézusnak kedves a gyermek. — Gyermeki lélek szükségessége a mennyországhoz. — Kicsiket nem botránkoztatni: Jézushoz vezetni kell.) Előadás: A Vasárnapi iskolák s kapcsolatuk az ifjúsággal. Ima: Gyermeki lelkiületért. Vasárnapi iskoláért. Iskolás gyermekekért és tanítóikért. Népünk jövőjéért.

3. *Kedd, március 5.* — Bibliaolvasás: Jer. 1:4—10; És. 54:1—15; Csel. 13:44—49. (A Küldetés legérősebben az ifjakhoz szól. — Csak a továbbadott örömhír igazi. — Pogányok megtérése ébreszt az itthoniakat.) Előadás: Az ifjúság szerepe az Egyház küldetésében (külföldön és nálunk.) Ima: Küldetéséért. Ima: Sándoréért, Isten minden népekre kiadódó Szentlelkének áldásaiért.

4. *Szerda, március 6.* — Bibliaolvasás: II. Tim. 2:1—13; I. Tim. 4:7/b—12. (A munka terhét az ifjúságnak kell hordoznia. — Az örököltre készülni kell. — Nem lehet megvetni, semmibe venni Krisztus igaz követőit, ha

ifjak is.) Előadás: Az IKE nálunk. Helyi munkánk feladata, akadályai. Az IKESZO szerepe. Ima: Erdélyi IKE-mozgalom erősödéséért. Az összetartás lelkiéért. Istennek erejéért. Az ifjúság felelősség tudatáért.

5. *Csütörtök, március 7.* — Bibliaolvasás: Gal. 6:1—10; I. Ján. 1:3; Róm. 15:1 (Nem gúny, támogatás kell az ifjúságnak. — Az idősebbek példája magvetés az ifjak szívébe. — A tehermegosztás is Krisztus törvénye.) Előadás: Mit tehet a Nő- és Férfiszövetség az Ifjúsági Keresztyén Egyesületekért? — Ima: Nő- és Férfiszövetségünkért. Az ifjúság védelméért és támogatásáért. Egymás terhének hordozásáért. Tiszta családi életért.

6. *Péntek, március 8.* — Bibliaolvasás: Luk. 10:38—42; Gal 3:24—28 (Isten országában külön feladata van a leányoknak is. — Krisztusban nincs férfi, sem nő, de Ő mindkettőre számot tart. — Leányszövetségi munka nélkül az IKE munka egyoldalú.) Előadás: Az Erdélyi Ref. Leányszövetségről. (Kapcsolatairól az IKE-munkával.) — Ima: Leányszövetségeikért. Isten Igéjének a leányszívekre való hatásáért. A két nem közti tiszta kapcsolatért.

7. *Szombat, március 9.* — Bibliaolvasás: I. Móz. 28:20—22; Mt. 19:16—22; I. Kor. 4:1—2; Luk. 16:1—2; I. Pét. 4:10—11. (Isten mindent kíván, mert mindent Ő adott — Számot kell adnunk Neki. — Sáfárságnak külső jelei is vannak, pl. fized. — Igaz sáfárság: az életlem átadása Istennek.) Előadás: Sáfársági Mozgalomról. — Ima: Sáfársági Mozgalomért. Életünk Istennek való átadásáért. — Az IKE minden munkájáért s e munka kapcsolatainak megszenteléséért. — Az Ige hirdetőiért és hallgatóiért.

Irodalom és Művészet

Az európai forradalom.

— *Aradt Zsolt könyve. Budapest, 1934. Pázmány P. irod. társ. kiad., 238 o. Ára 60 lej. Kapható Romániában is.* —

A könyv borítóját Európa közepének térképe díszíti. Az egyes országok közepébe bele van nyomtatva az ország uralkodó irányzatának jelvénye. (Oroszország: sarló, kalapács, Olaszország: vessző, nyálába dugott bárd stb.) A könyv bevezetése megállapítja az európai forradalom mibenlétét. A liberáliszmusból táplálkozó kapitalista imperiáliszmus sodorta Európát a háborúba. A béke azért nem volt megoldás, mert ugyanezt a szellemet erősítette meg. Az európai forradalom nem más, mint ezzel a szellemmel szembeni tiltakozás. Ott van forradalom, ahol megvan ez a tiltakozás.

A könyv első, legnagyobb része *Az európai színjáték* c. alatt sorra mutatja be az egyes európai országokat, illetve érdekcsoportokat. Az olasz fascizmus az egyik legerősebb antikapitalista támadás. Iránya 1933 óta befelé fordul, a nemzet felé és egyre jobban spirituálizálódik. Olaszország teljes figyelmét Afrika és Ázsia felé fordítja. Erre látja új életlehetőségeit és feladatait. Európában csak egy célja van: az itt élő népek egyensúlyának szolgálata.

Németországban Nietzsche csillaga van emelkedőben Hitleren keresztül. Miután a Stresseman-féle őszinte békejobb nyújtást Franciaország nem fogadta el, Németországnak, ha nem akart bolsevizálódni, nem volt más mit tennie, mint a nemzeti szocializmus megteremtése. Ez időleges kitolva a közvetlen veszélyt, ami mindig ott lebeg Németország felett. Hatásában megváltoztatta egész Európa egyensúlyi helyzetét. Különösen Belgiumban, sz északi országokban, Hollandiában és Kelet-Európában éledtek újra a hitlerizmus nyomán a nacionalista sovinizmusok.

Spanyolországban és Portugáliában a kisemberek érdekei nyomultak előre az állami szervezet forradalmi, illetve csendes átalakítása által.

A brit birodalom is letért a kapitalizmus útjáról abban a percben, amikor 1933-ban az ottawai konferencián kimondták, hogy az anyaország és a domíniumok egymás érdekeit a más érdekekkel szemben alkalmazott védővámokkal fogják szolgálni. Egy új brit tervgazdaság kötött vonalait tűnnek ki ebből a határozatból. Európában egyedül Anglia az az ország, aki az európai gondolatnak akar szolgálni. Neki nincsenek egyéni céljai Európa felé.

A második francia forradalom a franciaországi katolikus fiatalságé. Ez a forradalom a materialista individualizmus (kapitalizmus) és a kollektív materializmus (kommunizmus) ellen foglal állást, másfelől pedig a hamis fascista spirituálizmus letörésére irányul. Ezekkel az irányokkal szemben a személyiség lelki alkatán felépült új emberi közösség gondolatát szegi Franciaországban és azonkívül egyet akar: igazságot.

A *Dunavölgye* a világ börtöne. Ez a világ még nem egészen a Nyugat. Noha a monarchia utóállamaiban és a kisanant országokban egészséges és demokratikus érdekeket szolgáló földreform rendezte a súlyosabb gazdasági ellentéteket, itt van meg a legnagyobb lehetőség egy kommunista forradalomra. Minél inkább ébred itt a hitlerizmus nyomán a sovinizmus, annál inkább fent áll ennek a veszélynek lehetősége. Ebből a szempontból különösen a kisebbségek jelentenek gyűlékony anyagot. A Duna-médséce eddig a franciák befolyása alatt állott, most egyre jobban erősödik a német befolyás, minek csak egy egészséges ellenhatása lehet s ez a Duna-medence népeinek államszövetsége.

Ugyanezeket a szempontokat kell a balkáni országoknak is érvényesíteniük politikájukban.

Legrészletesebben az orosz kérdéssel foglalkozik. Mintán Oroszország belépett a Népszövetségbe, a naiv lelkek azt gondolják, hogy megszűnt az orosz veszély. Ma Oroszország úgy látja, hogy az eddigi igazgatásainál sokkal eredményesebb út a világorradalom felé a konszolidáció látszata alatt meghúzódó propaganda. Európa azért a gazdasági előnyért, amit a Szovjet közeledése jelent, feladja igazi lényegét és végül is kiszolgáltatja magát a kommunizmusnak. A Trockij forradalmi irányzatával szemben Stalin konszolidációs politikája változás, de nem a kommunizmus lényegének a feladása, csak a formák lényegtelen átalakítása. Meglepőek azok az adatai, amelyek az öt éves terv sikerét igazolják. Európa felé a bolsevista veszély legelső sorban Magyarországon kísért, ahol 1514 óta parasztfurakció nem volt s ahol a nagybirtokok révén a feudáliság a legtovább maradt meg Európában. Oroszország ma inkább kelet felé fordul. Az ébredő Ázsiát akarja megnyerni. Ez is igazolja azt, hogy a világorradalom nyugatról keletre tevődik át. Európa így lassanként megszűnik döntő tényező lenni.

A könyv második része a népszövetség munkájának kritikáját adja. A népszövetség — mint gondolat és forma — helyes, tehetetlensége a tagállamok képmutatásából és abból az eredendő hibájából származik, hogy a győztes népek alkották meg békéjük védelmére.

A harmadik rész a zsidó kérdés széleskörű tárgyalása. Őszinte megoldása végeredményében csak a cionizmusra vezethet, mert a zsidóság a maga hatalmi súlyát kétszínű politikájával alapozta meg. Mindenütt beilleszkedett a fentálló keretekbe, hogy a maga külön céljait annál nyugodtabban szolgálhassa.

Az egyetlen örök út című negyedik rész a római egyház új feladatainak vázlata. A XIV. század óta hullámvölgy felé haladt a katolicizmus. Most új reneszánsz következik. Főleg Francia- és Olaszországban látszik az új katolicizmus gondolata. Angolország és Csehország szintén a katolikus ébredés jeleit mutatja. A pápa befolyása egyre erősödik, az aktív katolicizmus ismét a szolgálatban ismeri fel lényegét. Új szentjei az áldozatosság szentjei. A pápa személye szintén új erőssége a katolicizmusnak. Az új katolikus szellem: egy jótányit sem engedve az elvekből, ha kell mártir-

halálal Krisztusért, de sohasem az ember ellen, hanem mindig öéréte.

A könyv fináléja az ifjúságl probléma. A író szerint egy nagyszerű új katolikus ifjúság ébred az egész világon, aki a lelkében hordja megváltói tudatát. Megváltó küldetéséért minden áldozatra készen áll. Ennek az ifjúságnak kell az igazi európai forradalmat megvalósítani, hogy eltűnjék az öreg nemzedék képmutató szelforgatása, kapitálista érdekpolitikája és az az új létforma alakuljon ki, amelyikben az egyéniség és közösség egyensúlya a katolikus gondolat magaslatán biztosítható.

*

Miért volt érdemes a könyv gondolatmenetét madár-távlattól legalább végigkísérni?

A könyv a legeslegújabb Európát akarja bemutatni. Mi t. i. abban a helyzetben vagyunk, hogy „amióta a bolsevista veszedelem megszűnt”, nem sokat gondolunk az általános európai helyzettel. Nagyon fontos, hogy az új európai helyzetet valamennyire is ismerjük. A könyv ebből a szempontból, pápista beállítottsága ellenére is, sok egészséges figyelmeztetést ad.

Az európai helyzetnél világosabban ismerjük meg belőle az új római katolikus törekvéseket. A könyvet a magyarországi aktív katolicizmus egyik vezéralakja írta. Ebben az új katolicizmusban egyfelől lelki, evangéliumi elmélyülést, másfelől a legszélesebbkörű kitekintést lehet feltalálni. Az egyetemesség igényét a pápaság egyre erősödő hatalma természetszerűleg adja. A harmadik jellemvonás az alázatos szolgálatra való törekvés, a szerzetesség egyik legigazibb vonásának kidomborítása. Nem kicsinylendő le a kritikai vonás sem. Ez a könyv megmeri mondani a papság, sőt egyes püspökök egészen hibás magatartásának őszinte kritikáját. Harcol a múlt század végről fentmaradt liberális papi gondolkodás ellen. Megmutatja a könyv, hogy van sajátosan modern katolicizmus, amelyik a világ legnagyobb szervezett mozgalmi között követel magának első helyet. Az új katolicizmus mindenek felett látja az ifjúság óriási jelentőségét. Amíg mi nem merünk komolyan leszámolni az ifjúságban rejlő óriási erővel, addig ők szinte mesterségesen termelnek ki az ifjúságban egy bizonyos messiási öntudatot. Az új pápizmusnak vannak modern értelemben vett szakemberei. A könyvben több helyen van ilyen hivatkozás: az egyik kath. nemzetközi jogász, a gazdasági kérdésekben legjáratosabb theologus, stb.

A Pázmány Péter Irodalmi Társaság adta ki ezt a merész hangú könyvet, amelyik a kapitalizmus ellen irányuló támadásával egész addig elmegy, hogy közli a magyar kath. ifjúság memorandumát, melyben az ifjúság az egyházi nagybirtok kezelése terén követel lényeges változtatásokat.

Nekünk reformátusoknak sok okunk van szégyenkezve olvasni ezt a könyvet. A mi prófétai bátorságunk messze mögötte van annak, amit ma mutat a katolikus egyház. Irányozatlanságunk és irányítatlanságunk az a két nagy bűn, amit ez a könyv a szemünkbe olvas.

László Dezső.

Borbáth Dániel: „Én választottalak titeket.” Prédikációk. — Senki sem kért fel, hogy recenziót írjak ezekről a különböző helyen mondott válogatott egyh. beszédekről, de Valaki mégis kényszerít, — nem a könyv méltatlanokara — hanem az isteni üzenet, mely belőlük felém áradt, annak továbbadása, így azok érdeke, akik még nem olvasták. E tíz prédikáció hatalmasan cáfolja meg azt a sokfelől hallott s már szinte el is fogadott vádat, hogy a külföldi egyetemeken járt teológusaink annyira modern irányokkal szívják teli magukat, hogy ez már árt az ígéhirdetésre s hogy abba a magas filozófiai és teológiai „ágabogas dolgokban” (így) való elmélyülés csak a munkánkat nehezíti, minden tekintetben csak akadály s hogy így az „nem nekünk való.” Némelyek ugyanis az alapos, tud. felkészültségű embe-
reknek írásait azzal a végzetes előítélettel fogadják, hogy azok szatrazak és „tudóskodók.” Azok a vádas-

H I R E I N K

kodók, akik elolvassák Borbáth Dani prédikációit, meg-szégyenülnek maguk előtt s meglátják, hogy ezekből csakis az Igét halljuk felénk csendülni, a nagyon is gyakori s már megszokottá válott, léleknélküli mechanizmussal elmondott „emberi szépszavakkal” szemben. Meglátszik a beszédeken, hogy nem „szónok ember” írta — s ez az érdeme s ezért nem gyanus. Mélység, lelkiösszhang, alázatos keresztyén hit, segíteni akarás társul bennük teltre irányítással. B. D. egyszerű szavakkal akarja és tudja megvilágítani az Igét, a mély isteni titkot s annyira közvetlenné teszi, hogy lehetetlen meg nem érezni, hogy itt már nem is ő, hanem általa az Isten szól, hogy e beszédeket nem ő írta... csak leírta, utána írta s utána mondta azt, amit neki előbb Isten mondott. Nagyon örvendtem, hogy e prédikációknak szerzője nem Borbáth Dani. — Prédikációiból minden keresztyén lélek épülhet, lelkipásztor pedig az épülés mellett tanulhat is belőlük. Én nagy lelki gyönyörűséggel olvastam s belőlük tanultam is s azoknak, akik néhány órai tiszta lelkiörömben részesülni akarnak, igen ajánlom.

Czirják János.

Ince Gábor: Új „kis tükrök.” (Tíz magyarországi kép. Debrecen, 1935. Ara 1 pengő. — Nyugodtan írhatta volna a szerző ezt is címnek: Református Magyarország. Mert ezt látjuk meg ebben a könyvben. Abban a fíz képben, amit a szerző elénk rajzol, múlt szépségek sokaságát tárja elénk, ahonnan — amint írja — „a jelen biztató indulásainak annyi jele néz reánk.” Megelevenedik pompás stílusában Sárospatak, az angol iskola, körülvesz bennünket az ódon református kollégium, majd elmegyünk vele együtt Hejőpapiba az áratelepre, majd Pécsre érkezünk, ahol a kisebbségben levő reformátusokról írja: „...itt tűnik ki valahogy legjobban az, hogy a római katholicizmussal sok mindenben való egyezés mellett is, valami mások vagyunk. És ez a többlet, ez a különbözőség adja meg létjogosultságunkat... a mustármagban, a borban, a sóban, élesztőben feszülő erők egyensúlyt, helyes irányba beillenést eredményeznek...” Pápara vezet utunk, majd a divatos Lilafüredre, a Solideo Szárszóra, a magyar evangéliumi keresztyén Tahiba, Czeglédre, Egerbe, a most kiásvott árpádkori esztergomi palotához visz el. Pompás felvételek egészítik ki ezt a „Kis Tükröt”, amely azonban mégis olyan „nagy”, hogy megláthatja benne az olvasó a mai Magyarországot, a mai Magyarország református vonatkozású helyeit, emlékeit. Ince Gábor pompás könyvével nagy szolgálatot tesz. Azt igéri, hogy sorozatát folytatni fogja. Örömmel és érdeklődéssel várjuk.

N. J.

Budapesten folyó évi február hó 1-én megalakult a református sajtó női serege. Szükség van — olvassuk a „Református Élet”-ből, hogy hetenként, később naponként a református családokhoz szóljon olyan ujság, amelyik hitüket erősíti és nem a halál vagy rombolás pusztító lehelle. Az összegyűlt női sereg ünnepélyesen elkötelezte magát arra, hogy a református sajtóért komoly és áldozatos szolgálatot fog végezni. A magyar református társadalomnak jelenleg egyetlen egyetemes, összefogó hetilapját: a *Református Életet* és testvérpapját, a *Magyar Kálvinizmust* odaadó munkával támogatja. Egyházközségében, gyülekezetében, ismerősei, szerettei között ezt a lapot terjeszti. Mindezen munkáknak összefogására vezetőséget alakított az 1935. évre. Elnökül dr. Ravasz Lászlónét, titkárokat özv. Fiers Elekét, Fazekas Lajosné és Sebestyén Andornét választotta meg.

A deji református egyházközségben minden vasárnap a háztartási alkalmazottak részére vallásos összejövetelt tartanak.

Kovács András Folyó évi február hó 11-én bucsuztunk el a belvárosi református templomban egyházközségünk érdekeiért megbecsülhetetlen buzgósággal munkálkodó főgondnoktól: Kovács Andrásról.

A református egyházközség Presbiterluma által kiadott gyászlapon ez állott: „Megboldogultnak egész egyéniségét meghatározta Istennek ez az ígéje: *Te azért a munkáknak terhé hordozzad, mint Jézus Krisztus jó vitéze... Igyekezzél, hogy Isten előtt becsületesen megállj, mint oly munkás, aki szegényt nem vall.*” (II. Tim. 2:3, 15.) Nyugodjék csendesen. Emlékezte áldott.”

A cluji református Lelkészársaság ülésében szó-bakerült egy, a házasság bejelentők számára kiadandó kis traktátus kérdése, a vasárnapi iskolák rendezésének és fejlesztésének ügye, az IKE-munka és a Férfiszövetség helyzete, a családkönyvek és adózás rendezése és végül az az intézkedés, hogy az állami iskolába járó református gyermekek parochiális körök templomába járjanak és ott konfirmálhassanak, hogy saját gyülekezetük léte ne legyen idegen számukra.

A British Muzemben nagyjelentőségű leltre akadtak. A muzeum igazgatósága nemrégiben nagymennyiségű régi kéziratot vásárolt és ezek között a kéziratok között most rendkívül értékesnek látszó bibliatöredéket találtak. A kézzel írott bibliatöredékek, amelyek az újtestamentum egyes részeit tartalmazzák, az első becslések szerint a 2. századból származnak. Ha ez a foltévés valóban bizonyul, akkor a világ legrégebbi bibliájának töredékeit találták meg.

A Győrben megjelenő „Harangszó” evang. vallásos hetilap kivonatban közli egyik lapterjesztőjének jelentését, hozzáfűzve, hogy lapterjesztőik, ahol csak lehet *szórványlátogatást* és *szórványistentiszteletet* is tartanak.

„Legszébb uti tapasztalatom, hogy a csendőrök milyen kedvesen támogatják mindenütt lapunkat. Eddig még mindenütt komoly vallásos és finom modoru embereket ismertem meg a csendőrökben. Egy helyen a csendőrörszobában hosszabb beszélgetést folytattam a lelki életről és az egyházi sajtóról. Magam is tanultam abból. Beszélgetésünket a *Miatyánknak* közös elmondásával fejeztük be. Ugy éreztem, mintha az örszoba templommá alakult volna át.”

Bécs város alkalmazottainak új szolgálati szabályzata többek között úgy intézkedik, hogy a házasságkötés nélkül együttélés szolgálati vétség, amely maga után vonja az alkalmazott elbocsátását. Egy nő alkalmazott férjhezmenése a szolgálatból önkéntes kitérést jelent.

Agoston Sándor, a jugoszláviai református keresztyén Egyház püspöke a kormányzatra bízott egyházközségei részére 31 példányban hivatalból rendelte meg *Az Út, Kialtó Szó, Ifjú Erdély, Én kicsinyeim, Református család és a Református Ifjúság címlapokat.*

A budapesti belvárosi róm. kath. templomot, amely egyetlen gótikus műemléke a középkori Pestnek, eltörlék a Duna felé. Ez pedig Észak felé 12 méterrel, nyugati irányban 10 méterrel és a mal szintjéről 6 méter magasra emelik fel. Az eltolás költsége körülbelül 800 000 Pengőbe (24 millió leu) fog kerülni, amely összegnek 80 százalékát a munkabérek emésztik fel.

A magyarországi református segédlelkészek „A szél fú” címen havonként megjelenő lapot indítottak.

Az északamerikai egyházak nagyrésze magáévá tette a Világ Naptár Szövetségnek a jelenlegi Gergely-féle naptár revíziójára vonatkozó javaslatát, amelynek lényege az, hogy az új naptár négy egyenlő negyedből álljon és a husvét időpontja április 8-ára rögzítessék.

A Pro Ecclesia Lutherana című amerikai folyóirat, amely egy nagytekintélyű lutheránus szövetség kiadása, mozgalmat indított a lutheránus egyház 16-ik századbéli rituális és liturgikus szokásainak visszaállítására.

A Budapest-fasori református egyház körletében beindított tizedek akciónak 25 mázsa élelmiszer, 500 Pengő (15.000 Leu) és igen nagymennyiségű viselés, de jó állapotban levő ruha volt az eredménye.

Keves ünnep van az európai emberiségnek, amely annyit vándorolt volna, mint az Újlesztendő. Előzsidia népei s velük az egyiptusiak és a görögök szeptember 13-ával kezdték az évet. A római királyok március elsejére tették az év kezdetét s ebből a korból származik a római naptárnak szeptember (7-ik), október (8-ik), november (9-ik) és december (10-ik) hónap neve, valamint ennek köszönhető, hogy a szökőnap februárius végére, tehát az akkori esztendő utolsó napjára került.

153-ban Krisztus előtt aztán divatba jött, hogy a konzulok a maguk hivatalbalépésének napját tekintették az újlesztendő első napjának s mivel ekkor ünnepélyes körmenetben felvonultak a kétféjű Janus istennek, a háború és béke istenének templomához, azért nevezték el ezt az új év első hónapját januáriusnak. Az új konzul házának kapuja az előző év utolsó napjaiban zárva volt s az új év első napján már a korahajnali órákban tömegek várokoztak arra az ünnepélyes percre, amikor az új konzul megnyitja a kapuját s ezzel hivatalosan megkezdte az új esztendőt. A tömegek nem egészen önzetlenül vettek ebben a szimbolikus cselekményben részt, mert az új konzul ilyenkor kapunyitás után ajándékokat osztogatott nemcsak közelebbi barátainak, hanem az utca népének is.

Janus templomából aztán a körmenet a Via Sacra végén, a Kolosszeum táján állott, a Dea Strena-nak szentelt templomhoz vonult, amely fagyönggyel elborított tölgyek között állott. Az istennő szobrát megkoszorúzták s aztán a körmenet emlékéül letették a tölgyekről a fagyönggy-venyigéket, amelyeket a résztvevők barátaik között szétosztogattak. Később a konzulok is ide tették át az ajándékozás színhelyét, amiért is Róma legelőkelőbb ékszerész- és luxuscikk-kereskedései itt a Dea Strena temploma körül csoportosultak, hogy a körmenet résztvevői mindjárt itt a helyszínen vásárolhassák meg újévi ajándékaikat. Ezóta nevezik latinul és olaszul az újévi ajándékot strena-nak (franciául étrennes) s az ajándékcsomagra rendszerint egy kis fagyönggyat tesznek.

Az újév ünnepé aztán mind vadabb orgiákba csapott át, úgyhogy a keresztyénség eleinte eltiltotta hiteit az új esztendő megünneplésétől. Az 566-i tóursi, az 585-i ancerrei és a 692-i konstantinápolyi zsinat kimondottan átok alá helyezi azokat a keresztyéneket, akik az újévet megülik és ajándékokat küldenek egymásnak. Sőt még Nagy Károly is szántsándékkal eltolta az újévet március 25-ére, a tavaszi napéjegyén ünnepére.

A népszokás azonban erősebbnek bizonyult a pápai és császári parancsoknál s az emberek nem engedték magukat azoktól a babonáktól megfosztani, amelyek az újév kezdetéhez fűződtek. Legfeljebb csak annyiban,

hogy a babonákat áttolták az előző Szilveszter-éjre s az újlesztendő napjára már csak a boldog újlesztendő kívánásának babonája maradt meg. Ez azonban annyira elevenen él az emberek között, hogy már 1466-tól ismerjük az első nyomtatott „újévi kártyát”, E. S. jelzésű mesternek egy rézmetszetét, amelyen rajta van „ein goud selig jahr” kívánása is.

Az újévi babonák közé tartozott elsősorban az álomfejtés is s ezért van, hogy a régi kalendáriumokban, amelyeket január elsején vettek természetesen használatba, mindig megtalálni a részletes álomjósolsokat is.

A „Times” a világ leghíresebb újságja folyó évi január hó 1-én ünnepelte meg fennállásának 150 éves jubileumát. A lapot 1785-ben John Walter alapította, amely azóta valóságos fogalom a nemzetközi életben. Csak három évvel később vette fel ugyan ezt a nevet, mert addig *Daily Universal Register* címmel jelent meg, de azóta a világ legtávolabbi részeiben is közismertté vált ennek az angol lapnak a neve.

Világsikerének titka alkalmasint az, hogy minden rovatát nagyszerűen fizetett újságírók vezetik, akik Anglia legkiválóbb szakértői sorából kerülnek ki.

Százötven év után is ugyanaz a Times címe, ami 1785. január elsején volt: „Printing House Square” és ugyanaz a programja, amit az első John Walter tűzött zászláára, vagyis, hogy a Times „semmit sem fog tartalmazni, ami bárki érzékenységét sérthetné vagy gondolkodását megromlíthatná, továbbá tartózkodni fog az igazságtalan pártoskodástól, a botrányhajszolószenzációktól és tisztán a szó nemesebb értelmében vett intelligencia hűséges krónikása lesz”.

A cluj-hidelvei református egyházközség szakított a régi és legtöbb helyt ma is fennálló köszöneti formákkal. (Alázatos szolgálja, Ajándalom magam stb. stb.) Ugyanis az ezen egyház körzetéhez tartozó hittestvérek egymást „Békesség Istentől” szavakkal üdvözlnek. Ime egy nagyszerű követendő példa.

A Daily Express c. világlap szerint Oroszország külügyi népbiztosának, Litvinovnak, a nagy nyomorúságban élő rabbi testvérbátyjával történt találkozása a következőkben folyt le: „Oroszország bialystoki állomáson megáll a fényesen kivilágított expresszvonat. Egy lángoló szemű, rongyos ruhájú rabbi kiáltozni kezd s ekkor leszáll a vonatról Litvinov. a Genfben siető külügy népbiztos s az őrzésére kirendelt detektívekkel odalép a rongyos alakhoz, akiben a testvére ismer. Néhány szót váltanak, finom szivarral kínálja meg a rabbit, aztán felszáll az induló expresszvonatra. Az üldözött zsidópap fejcsóválva néz utána s csak azt ismételteti magában: „Hogyan élhet egy ember Isten nélkül?...”

A világhírű Johns-Hopkins egyetemen dr. R. A. Watters asszisztenseivel olyan kísérleteket végzett, amelyek — ha bebizonyosodik, hogy nincs tévedésről szó — egyenesen világra szóló jelentőségűek. Watters professzor azt állítja, hogy sikerült kétségbevonhatatlan módon bebizonyítani azt, hogy az élő lényeknek lelük van és a lélek a halál pillanatában elhagyja a testet. A végzett kísérletek során dr. Wattersnek, hir szerint, sikerült a távozó lelket lefényképeznie és ezek a filmek bárkinek rendelkezésére állanak.

Kiskőrös halhatatlan nagy fia, Petőfi Sándor születésének 112. évfordulóját a helyi és környékbeli társadalom impozáns részvételével ünnepelte meg december 31-én szülővárosa, Kiskőrös. A nádviskót, amelyben a költő bölcsőjét ringatták, a régi és új Petőfi-szobrot,

